

Ørum

Byen nævnes første gang i 1413. Navnet Ørum er et af de bypiger forekommende blandt de mange landsbyer i Danmark, hvis navn ender på -um. Ordet er sammensat af det gammeldanske ord (oldnordisk) aur, som betyder græs, og endelsen -um, som betyder byen eller ned. Oprindeligt har endelsen for mange af disse gamle landsbynavne nok været -hem eller -heim, men er så med tiden blevet ændret til -um. Sidskovforfatteren mener, at landsbynavnet der ender på -um, -ing og -lev stammer fra betydelsen af 'piger jernald', ca. 400 e.Kr.

Martins Plads

Pladsen er opkaldt efter Martin Hammerbo, der var en meget kendt person i byhaller. Mange hader Martin Hammerbo sådanne på sin bæk udenfor ejendommen, der tidligere lå på dette sted. Martin Hammerboj far, Christian Hammerboj var født i samme ejendomme i 1859. Glæden havde været sognefoged siden 1908, hvor Christian Hammerboj blev udnævnt til sognefoged - dannelsen politiforening - og i 1940 afløste sønnen Martin ham i embedet og fungerede til 1974, hvor sognefogedembedene blev afskaffet. Alle huse og foreninger langs nordsiden af Vestergade er udslykret fra sognefogedgården.

Ørum kirke

Kirken er så absolut byens ældste hus, bygget omkring 1150. Koret og skibet, der er fra denne tid, er opført af granitkvader. I kirkens nordside ses tydelige romantiske vinduer samt den kvadratiske tårn udover skibet. Sakristi er med synligge tegl fra reformationstiden. Det sengotiske tårn er sandstensbygget opført omkring 1550. Tårnet hader ca. 22 nummer mod vest, og af frygt for det er det pålidskne skide, volds. Men der i 1996 foretoges et større restaureringsarbejde, således at tårnets forhalvning kan stå i mange år endnu.

Genforeningsstenen i Ørum

En bred af borgere i Ørum rejste i 1925 genforeningssten til minde om Sønderjyllands genforening med Danmark i 1920. Stenen fik en central placering midt i byen med kirken som nabo, men den er blevet flyttet flere gange i forbindelse med etablering af parkeringsplads og vejforlænging. Der har kun været tale om få meter, så stenen ses forsat mellem kirkegårdsheget og hovedvejen.

Lærende Laura Børn - f. 1903, datter af Niels Børn, Ørumgård - forfattede indspillet:

1864 - *Ammen rindte, hændes hånd, under malet, søg vand - 1920.*
I stensens sokkel blev indstøbt en forseglet flaske med et dokument med følgende indhold:

"15. juni 1925, i Kong Christian X's 13. regeringsdags rejste borgere i Ørum denne sten til minde om landerjyllands genforening med Danmark i 1920 for 50 år siden".
Mindedstenen blev afsløret Vældemødag. d. 15. juni 1925.

I mange år var der Børgerforeningen i Ørum, der forestod vedligeholdelsen af beplantningen af mindepladsen, men nu er det blevet en kommunalopgave.

Jernbanen

Forløbet af den tidligere privatbane fra Viborg over Flårup til Matager trækker sit tydelige spor igennem landskabet. Banen fungerede ca. 40 år fra 1927 til 1967. Fra Viborg til Hammerboj er nu udbyg en cykelsti, der kan er afbrudt fra Vældesvej til Vingevæj i Ørum. På strækningen fra Vældesvej til Viksum, hvor stien hede siden har i jernstald, var man tidligere hvilke enorme mangler af jern, man har skullet flytte ved anlægget af banen.

SORT

Øby gl. skole

I 1823 lod sognet af Viksum Hovedgård, H. Juul, opføre en skole i Øby. I 1891 blev det nødvendigt at bygge en ny skole, og den gamle skule, indtil skolen blev nedlagt i august 1959 og senere overflyttet til Vejram Viksum Fællesskole.

I skolehaven blev der på Vældemødag i 1921 afsløret en genforeningssten, der var rejst af skolebørnens beboere. Indskriften på stenen er: *"Sønderjyll. 1924 - 1920".* Anledet, som stenen står på, er påvist spjet, men på skoleet er tilgængt en servitits om, at *"Da på sønderjyllands pladsen mindes at ikke først eller sidst, og omvold endelig mindes om skole på det til sønder til sønder og for sønder til sønder jernald i regnet og rindt stend".*

Ø-bakker og Norrøddalen

I den flade og brede Norrøddal ligger den skævt afgrænsede bededæld, Ø Bakker. Geologisk er bakken interessant. Der er en afligget sø på tidligere tidspunkt. Af skæve længer blev bakken ikke berørt, da den op til nu kun rækker glimter skovt gennem dalen under sidste istid. I stenskrævet overgår Ø Bakker helt til sit navn, for da Ø-bakkerne faktisk som en mølle i Rønden Fjord, som drænger glø helt ind til Bruunhåb, Ø Bakker er et gammelt overgået sø den ellev-neste uftenormokkige Norrøddal. Området er fredet, og der venter en stor naturoplevelse, ikke mindre frod Ø Bakker er så helt forskellig fra det meste af det, man oplever i det Midtjyske, og derfor er så rig på variationer over temet natur. Fra den 52 m høje top, er der en pragtfuld udsigt over dalen.

Lyngrønterne på Ø Bakker er stærkt truet. Heden sprænger i skov, fordi jorden i vitaliteten er for god, og den bliver derfor pågivet med træafslidning og græssende får. I området findes mange rådyr, og på varme sommerdage sluker lugten søl. Navnet er forsvundet fra området, men nu ses det gengæld masser af røvsagde, blå stierfald, murrelige og chabne. Røven har en lang bane efter. Føngen mod for Ø Bakker synger nattergalen flittig - også om dagen.

Sammensteds ses pletter gøstet. Hvis man vil samle krydskræmte, hyler Ø Bakker blå, på pleberid perlon, pion, enebær og sommerlil. I efterommeren kan man plukke trefløver og blåbær i masser.

Foto: Kuller Foto

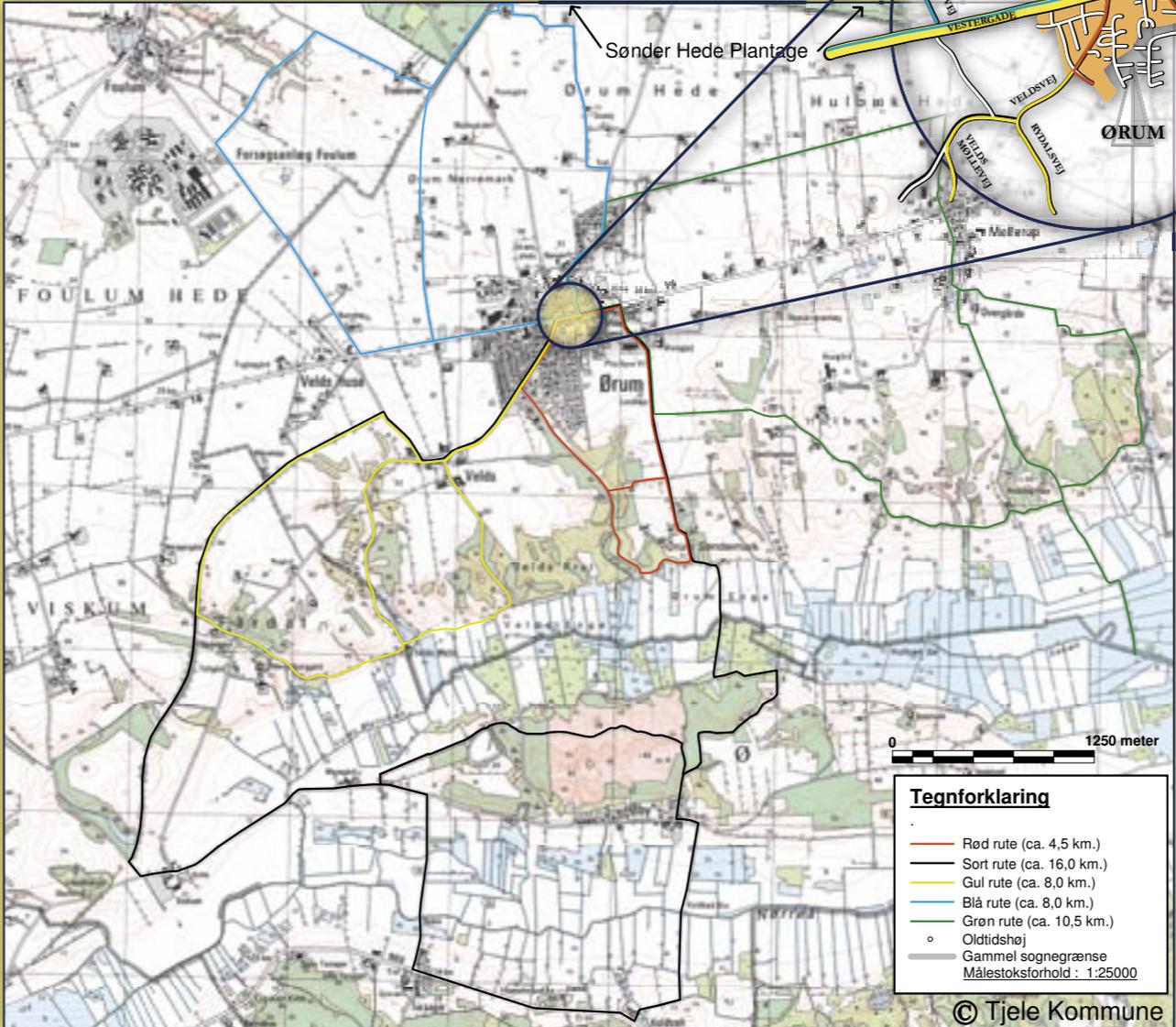
Regler for færdsel

Når man færdes på de afmærkede vandreture, skal man vise hensyn til naturen, de gamle kulturstier og beboerne. Tarets over Thorsager, som er den langste rute, og Høllek-ruten kan de fleste steder køres på cykel. Desuden trængs på Mossøen. Både på private områder er ikke tilladt uden forældende afale. Da ruterne flere steder går på private arealer, er det en helt klar forudsætning, at man kun må færdes på de afmærkede stier.

- **Hænde skal altid føres i søen.**
- **Alt breg af åben hånd er strengt forbudt.**
- **Ridning ikke tillad.**
- **I visse perioder af året kan der være opsat skilte, som fortæller, at stien er lukket, fordi der er jagt i området.**

Fortidsminder

I byen omkring Ørum og Møllerup har der - som i hele Viborg Amt - været sandes mange gravhøje. Mange er i tiden løb forsvundet, men på koret kan man dog stadig finde adskillige markante høje, og flere af ruterne kommer tæt forbi nogle af disse gamle gravhøje. Bl.a. kan nævnes de to "Månborg" -højen og "Landsby" -ved Søndermarken i Ørum. Under byggesundingen af området umiddelbart syd for plejehjemmet "Højvangs" er man stødt på resterne af en gammel høje. Viborg Stiftsmuseum har foretaget udgravninger i området, og man mener, at beboelsen stammer helt tilbage fra 400-500 år for Kristus fødd. Der er også fundet spor af bebyggelse fra sen jernalder (omk. 700 e. Kr.).

Tegnforklaring

- Rød rute (ca. 4,5 km.)
- Sort rute (ca. 16,0 km.)
- Gul rute (ca. 8,0 km.)
- Blå rute (ca. 8,0 km.)
- Grøn rute (ca. 10,5 km.)
- Oldtidshøj
- Gammel sognegrænse
- Målestoksforhold : 1:25000

© Tjele Kommune

Norrøden

Norrøden er den beskedne rest af det smørvand, der i slutningen af istiden strømmede i bæk. Norrøddalen. Prædikestien på Norrøden blev aldrig til så meget, men i 1802 dannede man muldhejden for pram-fart mellem Rønden og Viborg. I 1813 udslydte man igen, så der kunne sejles fra Rønden til Vejrambo. I 1829 blev der om sommeren og efteråret sejlet 13 ture med stykspal og kom. Senere kaldt jernbanen til indtog, men så sent som i 1943 var en båd fra Rønden oppe ved Ø-ruten efter ture.

Viskum kirke

Kirken nævnes bygget omkring 1300. Kirkens kor og skib er bygget i romansk stil. Den tilnærede sydør (kvindesidgang) er bevaret. Tårnet har pramkædet og er bygget i 1778. Kirken har et meget flot sengotisk våbenhus opført i lode muren.

Viskum færgested

Syd fra Viksum ligger der det tidligere varret et færgested, så det blev, var muligt at komme over til søpladsen fra områderne Thorsager, Danko og Kolbæk som borer under Viksum søen.

Viskum Hovedgård

Navnet Viksum kommer af det oldtidskorte ord vind, der betyder sump, altså gården i ved søen. Den smukke neoklassiske herregård har eksisteret siden midtalden. Den nuværende hovedbygning er opført omkring 1780 i neoklassisistisk stil. I 1867 købte Hans Holmuth Lütichsen Viksum af sin sønner, og han havde gården indtil sin død i 1889. Til minde om ham rejste beboerne i Viksum, Vejram og Ørum søgen om mindestenen i den lille lystskov vest for gården. I dag er obeliskens opstillet hvor Fælledvej løber ud i Ørumvængevej. På Viksum Hovedgård findes en af Skandinaviens største besættninger af Heer-fåvng, mere end 1000 dyr i "in dressur". Gårdens nuværende ejer er fabrikant Vilh J. Jensen.

Ved de nylandske søer og viddemøder syd for Viksum Hovedgård er der opstået et skrånings, der tiltrækker mange fugleinteresserede. Store flokke af sangsønder og af tilfældige gøgers kan iagttages i vinterhalvåret. Arrans taler er meget stort. Jævntvis ses høje, hvide, og sorte, markvildt, bjergsvaner, Terner, rødt-begon brudløse og rødt og sorte gæster. I 2004 trådte den mest ridske stribetløber sneevrå af ornløber.

Viksum er blevet et spændende sted for fagledere!

Viskum Vesterskov

I 1790 gennemførte en af foreningsmændene for beplantningen i Danmark, præsten Hans Bierregaard, en af sine første planninger her. (Godster H. Juul husner, Else Bierregaard, var en søster til Hans Bierregaard). Han fremkomde den udplantningssed ved gratis uddeling af planter til beboerne under mottoet: "Hvor pløven i kan gå, og op til kan stå, det høst er træ at stå". I Viksum Vesterskov er opstillet en mindesten for kong Frederik den 6's besøg på Viksum Hovedgård i 1826. Stenens længden bærer et udbrag af skolebørnede-rens som i Vinkel, Søen Winoff, der i ovrigt ingen undervising havde fået i lilled-lyberarbejde. Samme Søren Winoff har udført adskillige arbejder i Viksum Kirke. Bl.a. har han malet et alterbillede, som blev hængt i kirken fra 1829 til 1908.

GUL

Svinsøe

Vejten fra Velds mod syd med mod engene - og vel især den nederste del - er fra gammel tid blevet kaldt Svinsøe. Svinsøe refererer temmelig sikkert til, at velds-bønderne havde fælledstid for avis her i området. Bemærk i øvrigt de mange forskellige vejforløb, der ses i terrænet langs vejen. Parkeringspladsen lige nede for Svinsøe er anlagt overop en gammel kommunal løseplads.

Velds mølle

Hvem der har bygget møllen vides ikke med bestemt, men i 1827 boede frentestemand Mads Sørensen. I 1629 nævnes af "Søren Sørensen i Vældsmølle er så vide og foranet, at han ikke kan være skat", så helt tilbage fra den første halvdel af 1600-tallet vides det, at der har været mølle her. I 1910 købte Jørgen Andersen Bjergsgaard Velds Vandmølle. Han lod møllen ombygge, da den på dette tidspunkt var faldstændig i forhold. I 1934 sælges møllen til Holger Rasmussen fra Kolding med den tilstand, at der ikke fremtidig måtte drives eftervæsentlig mølle. Velds mølle flyttede til Ørum by og blev senere til det nu nedlagte Ørum Korn. Møllen blev ombygget til møllefabrik og blev som sådan drevet i mange år. Da fabrikken blev udsat for en brand, sluttede man mølleproduktionen.

GRØN

Gammel hulvej

Den grøntede vandreture følger fra Søndermarksvvej mod Høllek en gammel vej, som igennem mange år er groet faldstændig. I forbindelse med etableringen af vandreturen er denne gamle vej blevet genåbnet og givet de gældende en utimelig flot naturoplevelse.

Kvorning Mølle

Næsten første gang i 1608 som mølle. Kvorning mølle opbøret at fungere som mølle i 1965. Da mølleren var på sin bosted var der to damme til at fornyne mølledriften med vand, men i 1930 blev møllen øst. Møllen blev ændret fra at være en overflødningsmølle til at blive drevet ved elektricitet. Vandet fra mølledammen blev ledt gennem en rind i bækken og blev brugt til at drive møllen. I området vider den meget tydelige planteg. glø stier.

Sønderhede Plantage

Da Høllekskabet blev stiftet i 1886, var den daværende ejer af Tjele gods, kammerherre Christian Diller Lütichsen (1832-1915), en af foreningsmændene. Han var meget optaget af plantningssagen og blev led i Høllekskabet virksomhed, samtidig med at han lod tilplante store områder på godens arealer. Fra den tid stammer tilplantningen af Sønderhede Plantage. Sørensen lavede Flårup plantager til. Området har en god bestand af bjørn, såvel kronløb som rådyr og eddy. Markene nord og syd for Sønderhede plantager er gammel ræstelands for den nye tidlige på til og fra rindløbet i Nørreåskovplantagen. Der ses stadig flække på 5600 gæs i vinterhalvåret og fortætt. Tjele og Nystrøm-Bøvde området på Sjøland er de kendteste tilholdsteder.

I Sønderhede plantages udgde del finder vi resterne af en stor jættestue - Jynd-ovnen, der i udstrækning er ca. 40 meter lang og har bestiet af to kamre. Jynd-ovnen er et gammelt jættestue for horderne og horderne, og det gældende adskillige steder på gamle kore. Det svarspænde navn er sammensat af Jynd, som på tysk betyder beklødt karrev eller jæt, og om. Jynd-ovnen er altså kampenes (højens), og navnet har helt givet sit udbring i den åndslige folketale, som tidligere var tilknyttet storsøtterne. Kun kampen jætter kunne have kaldes de store sten.

FORSKNINGSCENTER FOULUM

Danmarks JordbrugsForskning

I 1972 opåbte staten 36 gløde for at gøre plads til Forskningscenter Foulum. I 1983 startede udbygningen af det daværende Statens Husholdningsforsøg fra København og Hillerød og del af Statens Planlægningsforlygning fulgte efter. Forskningscenteret er senest udbygget med institutscenen Agri Business Park og Kvæg-brugens Forskningscenter.

Forskningscenteret Foulum er et af de fem forskningscentre i Danmarks JordbrugsForskning (DJF), som hører under Fødevarerministeriet. Danmarks JordbrugsForskning udfører forlængelse og forskningsforskning. Der er DJF's vision at være internationalt forende på en række forskningsområder og bidrage til en landbrugsrelevante produktion af fødevarer og til en miljø- og samfundsmæssig forsvarlig udnyttelse af naturressourcer. DJF har ca. 1000 medarbejdere, og heraf arbejder ca. 600 på Forskningscenter Foulum. Til Forskningscenter Foulum hører ca. 550 ha jørd, og der er ca. 600 lejemålere, 3.000 svin, op til 30.000 stykker fjerkræ og 12.000 småk til rådgivning for forskningen. Selv området er et besøg værd. Bl.a. kan man se en flot bygningsskulptur, der består af over 50 ha. Skulpturen er placeret uden for skoven og er den største ligger forskningsdelingerne med konotter og laboratorier omgivet af byggeleghaverne. Grupper af besøgende er velkomne efter forældende hennendelse på 999 1940.

Kvægbrugets Forskningscenter

Kvægbrugets Forskningscenter, KFC, er udslykret med den mest moderne teknologiske inden for byggeri af kvægstalde, herunder malkekonotter og specielt udnyttelse af overvågning af drejede andren og sundhed. Der findes i alt følgende kvægstaldkategorier i praksis til gløde for både landmanden og dyrene. På centret er der 12-15 medlemsbedrifter samt ca. 400 lejemålere. KFC er en selvstændig institution begyndt i år 2000 for midler skaffet af kvægbesøgtroster og doner i et tæt samarbejde mellem erhverv og DJF.

Visionen for KFC er at lave forog til gavn for udviklingen af dansk kvægbrug og at sikre et aktivt samspil mellem forskningen og kvægbrugserhvervet. Der er desuden en række samarbejdsforhold til udvalgte og attraktive besøgsgæster for kvægbrug og det omgivende samfund.

Grupper af gæster er velkomne efter forældende hennendelse på 8799 1500.

SPONSORER:

Danmarks Naturfredningsforening

Andelskassen Ørum tlf. 86 45 12 00

Tjele Ejendomscenter
Statsaut. ejendomsrådgiver
Estate medier
Tlf. 86 65 29 11

Ørum El'forretning
v/Laurs Jespersen
Aut. el-installatør
Vestergade 26
Ørum Sdrl.

EL SÅLG & SERVICE
Alt over for det bedste pris

LÆGERNE I ØRUM
Vestergade 25 - 8830 Tjele

Svend's Plasticposefabrik A/S
Industrivej 15, Ørum, Tlf. 8665 2088

Automobiler
A16 • Ørum • 8830 Tjele
www.bsauto.dk 8665 3111

Vestergade 3, Ørum
Tlf. 86 65 23 20

KONDITOR BAGER ØRUM

VORNING MASKINFABRIK ApS
Industrivej 6 • Ørum • 8830 Tjele
Tlf. 8665 2900 • Fax 8665 2964

DK ØRUM
Østergade 2 • Ørum Tlf. 86 65 26 66

TJELE KOMMUNE
Tlf. 89 99 99 99 • www.tjele.dk

Engelsk Landbobank
Hørst 1 • 4980 Bording • 22 078 104 • 87 078 104

Daqli Brugsen ØRUM
Vestergade 30, 8830 Tjele, Hf. 86652002

Passat
PASSAT ENERGI A/S • VESTERGADE 36
DK-8830 TJELE • TEL.: +45 86 65 21 00

KELLER FOTO
Veldsparken 77 • Ørum/Tjele
tlf. 86 65 29 85

B VORNING
TOMMER - 2 SNEDEKORFORRETNING
v/ Bjarne Erik Thomsen
Møllerup • 86 45 10 26 - 40 44 77 52

ENTREPRENØRIRMAAT KARSTEN LIND ApS
Harslevvej 3a, Møllerup • 8830 Tjele
Tlf. 86 65 25 11

Ørum Smedie & Industrimontage ApS
Industrivej 11, Ørum • 8830 Tjele
Tlf. 86 65 20 43 • 86 65 30 40

Friser Klippeshjernet
- alt i håret, professionelle alternativer
Vældvej 4, Ørum, 8830 Tjele, Tlf. 86 65 30 99

Østergade 15
8830 Tjele
87 99 11 68

Nordeo